

קול צופיין

קול צפייך נשאו קול יחדו ירינונו

גיליון מס' 1073

לך לך תשב"ב השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

והייתה שבת הארץ לכם לאכלה – ולא להפסד מדיני פירות שביעית

"ולא חשכת את בנך את יחידך" – עקידת יצחק. "פי ברוך אברכה וברכה אברה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וירש זרעך את שער אבינו; והתברכו בזרעך כל גווי הארץ".

ומדגיש המהר"ם אלשיך כי באמת זה פלא שהמעשה השני חשוב יותר מעקידת יצחק. "הלא כמו זר יחשב בעיניו" להחשיב את אפרו של האייל כאפרו של יצחק. שהרי לפי מראית עין שלנו היה צריך אברהם לקבל את השבועה אחרי העקידה שהיא העיקר ולא בזכות עקידת האייל שהיא לכאורה הדבר הטפל. אבל בעיני ה' שרואה את העתיד לדורי דורות, חשובה מאוד מאוד עקידת האייל וקביעת המקום לבית המקדש.

הדבר הזה משלים את מה שנאמר בברית בין הבתרים כי הקרבת העגלה המשולשת, העז המשולשת, האייל המשולש, התור והגוזל הם ההקדמה לברית על ארץ ישראל. להודיע שתכלית עם ישראל בעולם היא קריאה בשמו של ה' בעולם כולו באמצעות עבודת בית המקדש, "עם-זו יצרת לי תהלתך; יספרו" (ישעיהו מג, כא).

הודו לה' קראו בשמו

זו הסיבה שבכל יום אנו פותחים את התפילה במילים הללו "הודו לה' קראו בשמו" (דברי הימים א טז), להזכיר לנו כי נוצרנו בגלל התפקיד "תהלתך יספרו". ובגלל המשימה הגדולה הזאת ה' כרת איתנו ברית. לכן אנחנו צריכים להזכיר לעצמנו יום יום את תפקידנו "זכרו לעולם בריתו דבר צנה לאלף דור: אשר פרט את אברהם ושבעתו ליצחק; ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם: לאמר לך איתן ארץ פנעו תבל נחלתכם" כדי שתקראו בשמו.

בקריאה זו בשם ה' אנו ממשיכים את דרך האבות שקראו בשמו לעיני הגויים. כך אברהם "ויבן שם מזבחה לה' ויקרא בשם ה'" (בראשית יב-ז). יג ד. יג. יח. כא לג). כך יצחק "ויבן שם מזבחה ויקרא בשם ה'" (בראשית כו כה). וכך גם יעקב "ויבן שם מזבחה ויקרא למקום אל בית אל" (בראשית לה ז).

עם זו יצרת לי תהלתך יספרו

ברית בזכות בית המקדש - אורו על עולם

בעת הקריאה הראשונה לאברהם נאמר לו כי כל העולם יתברך בזכותו "ונברכו בך כל משפחת האדמה". בברית המילה אלוקים משנה את שמו של אברהם לאברהם "כי אב המון גוים נתתיך" - "שלא היה אב אלא לארם שהוא מקומו, ועכשיו אב לכל העולם" (רש"י). כי מארץ ישראל יכול אברהם להאיר לכל העולם (בראשית יז ו-ח).

בברית בין הבתרים ה' מבטיח לאברהם את ארץ ישראל ורומז לאברהם כי הדרך להשפיע על כל העולם היא באמצעות עבודת המקדש. "קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת ואיל משלש ותור וגוזל". חכמינו אמרו, וכך מביא רש"י, שבהם רמז ה' לאברהם על עבודת הקרבנות בבית המקדש (בראשית רבה לך לך פרשה מד, תענית כז ע"ב). ללמד לאברהם כי הברית על ירושת הארץ נועדה לעזור לאברהם למלא את תפקידו לקרוא בשם ה' בעולם באמצעות בית המקדש - אורו של עולם.

השבועה הגדולה העומדת לעד - בזכות המקדש

גם השבועה הגדולה של אלוקים אחרי עקידת יצחק ניתנת בעקבות התפילה של אברהם לבית המקדש. היא לא נאמרה אחרי העקידה עצמה. שם נאמר רק "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך מפני". השבועה הגדולה באה רק בהתגלות השנייה של המלאך "ויקרא מלאך ה' אל אברהם שנית מן השמים", רק אחרי הקרבת האייל וקריאת שם המקום ה' ירא אלה אשר יאמר היום בהר ה' ירא אלה. שמשמעותה תפילה לבניין בית להשאר שכינה ה' יבחר ויראה לו את המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריב כאן קרבנות" (בראשית כב יד תרגום ורש"י).

רק אחרי התפילה הזו אלוקים נגלה אליו דרך המלאך ונשבע לו בשם ה' ומדגיש לו: "וען אשר עשית את הדבר הזה" - קביעת מקום המקדש.

פי גרים ותושבים אתם עמדי

שמיטה ניתנה בהר סיני

כל פרשת בהר עוסקת בהלכות שמיטת קרקעות ובשמיטת כספים שנועדו ללמד אותנו "פי לי הארץ, פי גרים ותושבים אתם עמדי" (ויקרא כה ג). ומתוך כך נלמד לא לשעבד ולא לעשוק איש את אחיו. כל פרשת בהר נאמרה בהר סיני. ונדבר ה' אל משה בהר סיני לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם פי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה: שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר פרמך ואספת את תבואתה. וכבר נשאלה השאלה מה עניין שמיטה אצל הר סיני? הלא עליית משה להר סיני מוזכרת בספר שמות שלושה חודשים אחרי יציאת מצרים. וכאן אנו נמצאים לפחות שנה אחר יציאת מצרים.

תוכחות על הפרת חוקי השמיטה

השאלה מתעצמת כשרואים כי גם פרשת בחוקתי, שמדברת על הגלות האפשרית ועל הצורה שלה, נאמרה בהר סיני. שהרי בסיום פרשת בחוקתי נאמר: "אלה המצוות אשר צוה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני" (ויקרא כו). לפי זה מובן ששתי הפרשיות נאמרו ביחד, וממילא נבין כי כל התוכחות שנאמרו בפרשת בחוקתי מתייחסות בעיקר לחוקה של השמיטה והיובל שהופרו, שעליהן נאמר "ואם בקחתי תמאסו" (ויקרא כו טו), כי אם שוכחים שהארץ היא של ה' ועובדים אותה גם בשמיטה, אנחנו מפרים את הברית על הארץ וגוררים את כל הקללות שבפרשת בחוקתי. "ואם בקחתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם לבלתי עשות את כל מצוותי להפרכם את בריתי" (ויקרא כו טז).

ההבנה הזאת מתעצמת כשרואים כי התורה מסיימת את התוכחה באזכור התיקון לחטא השמיטה שמביא את זכירת הברית.

כל מה שקשור לברית – קשור להר סיני

ההבנה הזאת מסבירה למה דווקא על שמיטה ויובל נאמר כי הם נאמרו בהר סיני, כי בהר סיני ניתנים לוחות הברית וה' חוזר וזכור איתנו את הברית שהוא כרת עם האבות על הארץ. ושמיטת הברית מאיתנו היא בהבנה שלה הארץ והשמיטה הארץ בשנת השמיטה.

הפרת מצוות שמיטה ויובל אומרת כי אנחנו חושבים שהארץ היא שלנו וכי אנחנו עושים מה שאנחנו רוצים. ההתנהגות הזו היא הפרת הברית, שמביאה צרות וגלות ארוכה "והבאתי עליכם חרב ונקמת נקם בריתי" (כו כה).

בסוף התוכחה אנחנו מתקנים את חטא השמיטה והיובל והברית חוזרת. שנאמר: "וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אבך והארץ אבך" (כה מב). ומיד אחר כך נזכר התיקון לחטא השמיטה בגלות "והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתיה בהשמה מהם והם ירצו את עונם ועו יבועו במשפטי מאסו ואת חקתי געלה נפשם" (כה מג).

ולכן ה' מחדש את הברית וגואל אותנו "ואף גם זאת בהיותם בארץ אביהם לא מאסתי ולא געלתי לבלתי להפרי בריתי אתם פי אני ה' אליהם: וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים אני ה'" (כה מד-מה).

ואין מספר לדינים ולאסורים שיש בפירות שביעית

דיני שמירה בפירות שביעית בקדושה הם מהדינים המעשיים ביותר בשמיטה, וממילא גם הנחוצים ביותר במהלך שנה זו. גם בצורת הכנת מאכלים של שביעית וגם בשמירת שאריות המאכלים, גרעיניהם וקליפותיהם, באופן שלא יגיעו לידי ביוזון. על זה כתבו התוספות "ואין מספר לדינים ולאסורים שיש בפירות שביעית שצריך לנהוג בהן קדושת שביעית" (סוכה דף ל"ט ע"א ד"ה "שאינו מוסרין").

לאכל דבר שדרפנו לאכל, ולסוף דבר שדרפנו לסוף

פירות שביעית ניתנו לאכילה על מנת ליהנות מהם, ולא להפסידם, שנאמר "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה" (ויקרא כ"ה, ו). וקבלו חז"ל: "לאכלה - ולא להפסד" (פסחים נ"ב ע"ב). ומהו הפסד? שימוש באוכל שלא כדרכו. כך אומרת המשנה בשביעית: "שביעית, נתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה, לאכל דבר שדרפנו לאכל, ולסוף דבר שדרפנו לסוף. לא יסוף יין וחקין, אבל סף הוא את השמן. וכן בתרומה ובמעשר שני. קל מהם, שביעית, שנתנה להדלקת הנר" (ח ב).

וכן פסק הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"ה ג). "ולא ישנה פירות מברייתן כדרך שאינו משנה בתרומה ומעשר שני, דבר שדרכו ליאכל חי - לא יאכלנו מבושל, ודבר שדרכו ליאכל מבושל - אין אוכלין אותו חי. לפיכך אין שולקין אוכלי בהמה. ואינו נטפל לאכול תבשיל שנפסד והפת שעפשה, כדרך שאינו אוכל בתרומה ומעשר".

ריסוק פירות שביעית - אי חשיב שינוי מברייתם

פשוט הוא, שאין כוונת הרמב"ם שאסור לשנות פירות שביעית מברייתם בשום צורה, וייאסר משום כך אפילו לרסק אבוקדו או תפוח אדמה, או להכין ציפס מתפוחי אדמה וכיו"ב, שאם כן לא שבקת חיי לכל בריה בשביעית, ועוד שהרמב"ם עצמו כותב שניתן להכין אפילו צבע מפירות שביעית. כל מה שכתב הרמב"ם כי פירות שאין דרך ורגילות לרסקם כלל - אין להתיר בשביעית לרסקם.

לכן מותר לרסק לילדים אבוקדו, למרוח אותו על לחם או לאוכלו, ואין חייב לאוכלו בשלמותו כמות שהוא, ומותר לרסק את הבננה לילד, ולא חייבים לאוכלה כמות שהיא, אבל אין לשנות מהרגילות לגמרי, כגון לבשל מלפפונים בשעה שהרגילות לאוכלם חיים בלבד, או לאכול קישואים חיים בשעה שאין הרגילות אלא לבשלם. כמו כן אין להתיר הכנת משחות מאבוקדו של שביעית, אלא יכולים להכין מאבוקדו שמייבאים מחו"ל שאין בהם קדושת שביעית, או פירות משנה שישית.

סחיטת פירות שביעית

הרמב"ם (הלכות מעשר שני פ"ג ה"יא) כתב לגבי מעשר שאסור לעשות מיץ ממינים אחרים, פרט לזיתים וענבים. ונחלקו הפוסקים בעניין זה. כיוון שבתוספתא כתוב שמוותר לסחוט תבלינים מפני שדרכם בכך ואסור לסחוט גרוגרות לתוך התבשיל, מפני שאין דרכם בכך (תוספתא פ"ו ה"ד, מובאת בפאת השלחן סי' כ"ה סעי' ח' ו"ק ל"ד). מכאן למד ערוך השולחן (כ"ד סעי' ט') שמוותר לסחוט כל דבר שדרכו בכך, ומתוך כך התיר גם עשיית י"ש מדגנים של שביעית, וכך משמע מדברי הגר"ש אויערבך זצ"ל (מנחת שלמה סי' מ"ו) ועיי' שבת הארץ (פ"ה ה"ג אות ה', הכ"ב ובהערות שם). ולמעשה

דיני קדושת שביעית בפירות נקבעים על פי רגילות בני האדם, שלא ישנו מדרך ברייתם ומדרך רגילות השימוש בהם. ונראה שהולכים אחר רוב בני אדם דווקא ולא נקבעת דרך השימוש בפרי על ידי רגילות של יחידים

פסק מרן הרב אליהו זצוק"ל כי מותר להכין מיץ מפירות שרובם מיועדים למיץ כתפוזים או לימונים וכן גזר או עגבניות, אך אסור להכין מיץ מפירות שרובם אינם מיועדים למיץ, כגון מלפפון (ושבתה הארץ יב).

שינוי במנהג סחיטת תפוזים ולימונים

מרן הרב אליהו זצוק"ל כתב עוד כי מדברי הרמב"ם לומדים שדיני קדושת שביעית בפירות נקבעים על פי רגילות בני האדם, שלא ישנו מדרך ברייתם ומדרך רגילות השימוש בהם. ונראה שהולכים אחר שימוש של רוב בני אדם ולא של יחידים, כך שאם ימצאו יחידים שנוהגים להשתמש בפרי ואין רוב העולם נוהג כך - לא מקרי "רגילות" בשביעית.

היום רוב בני אדם רגילים לסחוט תפוחי זהב ושותים אותם בצורת מיץ, ובעבר היו התפוזים יקרים והיו אוכלים אותם רק פלחים פלחים, ולכן היום אפשר לסחוט תפוזים בשביעית ואין זה משנה מדרך ברייתם, כיוון שאדרבה יש כמעט יותר רגילות להשתמש בתפוזים סחוטים מאשר בפלחים כפי שהיה נהוג מקדם, וממילא ה"רגילות" של רוב בני אדם היא שסוחטים תפוזים, ומותר לסחוטם בשביעית לכתחילה, מיהו ישתדל לסחוטם באופן שימצא את כל המיץ שבתפוז.

כן הדין בסחיטת הלימון, שבימינו עיקר מטרת גידולו היא לסחיטת מימיו, ועל כן מותר לסחוטו בשביעית לכוס תה או למאכל. ואין לאסור משום שעל ידי זה נפסד הלימון שכן זו הרגילות בשימוש שלו אצל רוב בני אדם.

סחיטה ואפייה של תפוחי עץ

כן היה בעבר איסור לסחוט תפוחי עץ בשביעית ולעשות מהם מיץ תפוחים, סיידר, והיום מותר כי זו רגילות האנשים, בוודאי בארץ ישראל. ובשנים עברו היה מיעוט אנשים שנהגו לרסק תפוחי עץ ולהשתמש בהם כמילוי לעוגות, וגם היה מצוי שבחנניות המאפים מוכרים עוגות ממולאות בתפוחי עץ, אבל לא הייתה רגילות לרוב אנשים בעולם להשתמש בתפוחים לרסק, וגם רוב מגדלי התפוחים בפרדסים לא היו מגדלים אותם לשם כך אלא לאכילה רגילה. והיה בזה ספק אם מותר או אסור לרסק תפוחי עץ לצורך עוגה. אבל היום אין ספק בדבר ומותר כי זו רגילות של כולם.

כמו"כ לגבי אפיית תפוחים בשביעית - בשנים עברו היה זה מנהגם רק של כמה אנשים שמאכלם היה כדרך הטבעוניים,

תפוח עץ אפוי בתנור, ובזמנו שימוש זה היה שונה מהרגילות של רוב בני האדם, ולכן היה אסור לאפות תפוח עץ, למרות שלגביהם הווי רגילות גמורה, כי אנחנו צריכים רגילות של רוב בני אדם, ולא סגי כמה שהטבעונים נוהגים כן ואפילו אם נוהגים כן כל הזמן, אבל בימינו שנתפשט העניין לבשל ולאפות תפוחי עץ - מותר.

ויש לדון על פי זה מה עושים עם שאריות שב"בשר" התפוח, שעל פי רוב נשאר מעט מהפרי בסופו, האם צריך לשמור את השאריות הללו בפח שביעית או שאפשר לזרוקן כרגיל, שהרי זו דרך אכילת התפוח. ופסק מרן הרב אליהו זצוק"ל כי כיוון שרגילים לזרוק את אותה השארית - מותר לעשות כן גם בתפוח של שביעית, אלא שראוי לאכול ככל שניתן בפרי עצמו, ומה שנשאר - יכול לזרוקו ולא צריך לשמורו בקדושת שביעית.

גזר - בישולו, סחיטתו וגירודו

שינוי מנהג בני אדם קיים גם בפירות אחרים, כגון גזר. שבימינו רגילים לאוכלו חי או מבושל, ונוהגים לסחוט אותו ולעשות ממנו מיץ. ולכן למרות שבעבר היה אסור לסחוט מיץ גזר כי לא הייתה רגילות רוב אנשים בכך, היום ברוך ה' יש שפע במדינת ישראל וריבוי פירות במחירים שווים לכל

נפש ואנשים רבים שותים מיץ גזר. ולכן זה מותר בימינו בשנת שביעית. כן הדין לעניין קדושת שביעית בגזר מגורד ומרוסק - שבתקופה שלא הייתה רגילות בני אדם להשתמש בו באופן זה, וגם אין רוב גידולו לשם כך - היה אסור לרסק גזר של שביעית. אבל בימינו המנהג אצל רוב בני אדם להשתמש בגזר מגורד ולכן זה מותר.

תה בטעם פירות וצמחים של שביעית

יש המשתמשים בימינו בסוגי פירות וצמחים להכנת תה, כגון בטעם לימון או פירות הדר, בטעם אפרסק, בטעם תפוח וכל כיו"ב. ובאמת רובן הגדול של שקיות התה הוא מפירות חו"ל ואין בהם קדושת שביעית. אמנם אם עושים שקיות התה מפירות ארץ ישראל משנת שמיטה - ראוי לשמור את שקיות התה אחרי השימוש בקדושת שביעית ואין לזרוקם לפח, כיוון שעל פי רוב יש בהם עדיין כוח וטעם להכין בהם תה נוסף, וכך רגילים בהרבה בתים לעשות.

שמן של שביעית

המקור להדלקה בשמן שביעית הוא ברמב"ם (הל' שמו"י פ"ה ה"ח), והנה, פשוט שאין קדושת שביעית בשמן סויה וקנולה וכד' שכולו מגיע מחו"ל ואין בו קדושת שביעית. אבל שמן זית של ארץ ישראל קדוש בקדושת שביעית ומותר לקנותו בהבלעה כדן כל פירות שביעית. ולאחר שנרכש כדן אפשר להכניס אותו לסלט, אלא שיש לשמור את שאריות השמן אחרי השימוש ולא לזרוק אותו, כי על פי רוב השמן עדיין ראוי לאכילה ולא נפסד, ואם נפסד - אין צורך לשומרו. כמו כן בשמן שאחרי הטיגון - יש לשומרו במידה והוא עדיין ראוי לשימוש חוזר כדרך שעושים כל השנים. ואם נפסד - אין צורך לשומרו.

נר הנוכח ונרות שבת בשמן זית של שביעית

רוב הפוסקים האחרונים התירו להדליק נרות שבת בשמן של שביעית משום שהתורה אמרה: "לאכלה", ואין הכוונה דווקא אכילה אלא כל שימוש מצוי. ולכן פסק הרמב"ם (פ"ה הל' א') כי מותר גם לצבוע בפירות שביעית כיוון שיש בזה הנאה כמו אכילה. ולכן מותר להדליק נרות שבת שגם הם ניתנו להנאה. וכן הדין בנרות של ימי החול. אבל אסור להדליק נרות חנוכה, כי אסור ליהנות מהם, כמו שאומרים: "ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד". ודעת מרן הרב אליהו זצוק"ל הייתה להתיר להדליק נרות חנוכה בשמן של שביעית, כי אנו נהנים בעצם המצווה, והנאת המצווה שמה הנאה.

יין של שביעית - פסטורו ושפיכתו לסגולה

לדעת הרמב"ם (הלכות תרומות פרק י"א הל' ד'), אין לפסטר יין של שביעית בשמיטה, משום שבשעת הפסטור חלק מהיין מתאדה ונמצא מפסיד את אותו החלק של היין. ומיהו, בימינו הדין שונה כיוון שפסטור היין מועיל להציל אותו מדין יין נסך במגע של גוי וממילא הפך פסטור היין בימינו לדרך ורגילות השימוש ביין בתהליך הכנתו, ועל כן בישול יין של שביעית או פסטורו מותרים לכל הדעות.

מרן הרב קוק זצוק"ל סבר לאסור שפיכת היין יותר מתכולת הכוס של הבדלה, לסימן ברכה, כמו שדורשת הגמרא (עירובין ס"ה ע"א): "אמר רבי חנין בר פפא: כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה" (ראה ספר השמיטה פרק ז' אות ג' הערה 4 בשם מוהרא"י קוק זצ"ל). אמנם דעת מרן הרב אליהו זצוק"ל כי מותר לשפוך מעט יין בהבדלה, ומלמדים את הילדים הקטנים שלא לכבות את הנר של ההבדלה בפה או ביד אלא לשפוך עליו מעט יין מההבדלה. כל זאת כיוון שדורשים: "ילכס" - לכל צרכים, הרי מעט היין שנשפך הוא לצרכינו. ומכל מקום, יש להזהר

בברית בין
הבתרים ה'
רמז לאברהם
על עבודת
הקרנות בבית
המקדש.
ללמוד
לאברהם כי
ירשת הארץ
נועדה לקרוא
בשם ה'
בעולם
באמצעות בית
המקדש -
אורו של עולם

ולשפוך מעט יין כפי הכמות הנדרשת, ולא להגזים ולשפוך יתר על המידה, שזה ודאי נחשב להפסד גמור.

ומכל מקום, מה שנוהגים לשפוך יין בליל פסח בשעה שמזכירים את עשר המכות וכשאומרים דצ"ך עד"ש באח"ב, ושאחרי כן שופכים אותו בנוחיות, שבוה אין חולק שזה ודאי נקרא הפסד ואסור לשפוך מהיין הזה בין של שביעית אם רוצה לשופכם לנוחיות, וכי בגלל ששופכים ומקללים את האויבים באותה השפיכה נתיר להפסיד פירות שביעית? ואין בזה שום הנאה של ברכה וכדו' כמו בשפיכת יין הבדלה. והחכם עיניו בראשו וידאג לשמור לעצמו יין כשר לפסח לא משנת השמיטה, במיוחד לצורך עניין זה, ותבוא עליו ברכת טוב.

דיני עציץ נקוב ושאינו נקוב בשביעית

נטיעה באדמה בתוך בית או חממה

בירושלמי (ערה פ"א ה"ב) מובא ספק על נטיעה על האדמה בתוך בית: "רבי יוחנן בשם ר' ינאי, אילן שנטעו בתוך הבית - חייב בערלה, ופטור מן המעשרות, דכתיב: 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה'. ובשביעית צריכא דכתיב: 'ושבתה הארץ שבת לה' וכתוב שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור". הגמרא אומרת כי יש לה ספק אם מותר לנטוע עץ בתוך הבית בשנת השמיטה. כי אם מדייקים מהמילה "ארץ" הרי זה אסור כי נוטעים בתוך הארץ. אבל אם מדייקים מהמילה "שדה" מותר כי בית אינו שדה. ובשביעית כתוב גם בית וגם שדה. ויבשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה' שדך לא תזרע וקרמך לא תזמור" (ויקרא כה ד). ה"פני משה" כותב "ומסתבר דספיקא לחומרא", אלא שדעת פאת השולחן להקל שכתב (פ"ב סעי' כ"ד), וז"ל: "אילן שנטעו בתוך הבית - הרי זה ספק אם נוהג בו כל דיני שביעית", וכיוון ששביעית דרבנן בזמן הזה הוא נוטה להקל.

עציץ בבית

החזו"א (שביעית ס"ח כ"א אות א') כתב: "ואחר שכבר הורה זקן הפאת השולחן היקל אף בזרע בבית, המיקל בעציץ שאינו נקוב בבית - יש לו במה לסמוך". ועוד כתב החזו"א (שם ס"ח כ"ו אות ד'): "ואף בעציץ שאינו נקוב הדעת נוטה להחמיר, אלא מי שסומך על הפאת השולחן בעציץ שאינו נקוב בבית - אין לנו כח למחות, דיש להם על מי שיסמוכו, כיון שאין עציץ שאינו נקוב מפורש בגמ', ומה שאינו מפורש בגמ' נהגו הפוסקים לסנף זה לקולא". וכן הביא הכרם ציון (הלכות פסוקות פ"ב אות ג') בשם החזו"א להתיר עציץ שאינו נקוב בבית. ועיין בספר השמיטה (לרי"מ טוקצ'נסקי עמ' ט"ז ס"ה) שדעתו להקל בעציץ שאינו נקוב העומד בבית (ועיין במנחת שלמה עמ' ר"ב ס"ה מ' וס"ה מ"א).

למעשה

אדם שמסייד את ביתו בשנת השמיטה ורוצה להוציא את העציצים למרפסת - עליו לעטוף את העציץ מכל צדדיו בניילון ויוציאו, כדי שלא יהא נוטע כיוון שהמרפסת פתוחה. וה"ה לאדם שעובר דירה ורוצה להעביר את העציצים - ג"כ יעשה באופן הנ"ל, ויזהר שלא להוציא את הכיסוי בחוץ אלא רק בבית.

ניתן להקל לנטוע עציץ בעציץ שאינו נקוב הנמצא בתוך בית. גידולי חממות יוצאים בו ידי כל הספיקות אליבא דכו"ע, מפני שיש צירוף גם של נוטע בבית וגם של נוטע בעציץ שאינו נקוב משום שיש שם מצע מנותק גם מלמטה, ועליו ישנם העציצים שאינם נקובים שם הנטיעות גדלות, וכן החממה עשויה ממחיצות ותקרה.

ויהי רצון שבזכות קיום דיני השמיטה נזכה להבין כי לה' הארץ, ותחזור ותתקיים בנו הברית 'וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאָף אֶת בְּרִיתִי יַצְחָק וְאָף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר', אמן ואמן.

סיפורים על הרב זצ"ל

כי בָּרַךְ יִבְרַךְ ה' בְּאָרְץ

סיפר הרב ניצן ימין מאיתמר: כשהקימו את היישוב איתמר, ניסו ללחוץ על המוסדות שיקימו חממות עם ההסתדרות הציונית. משרד החקלאות הקים עשר חממות בהשקעה של מיליון שקל, ועשרה תושבים קנו כל אחד חממה והתחייבו לעבוד. דא עקא, החממות הוקמו והשנה הייתה שנת שמיטה. התושבים, כולם יראי שמים ב"ה, הודיעו שהם לא עובדים בחממות באותה שנה. הכעס של המוסדות המיישבים היה גדול. הם אמרו לתושבים: השתגעתם? הוצאנו מיליון שקלים. אתם חייבים לעבוד! כשראו שהתושבים עומדים בסירובם, הם המשיכו ואמרו: לכו תתייעצו עם הרבנים שלכם, לא יכול להיות דבר כזה, כל ההשקעה תרד לטמיון.

נציגי התושבים פנו לרב אליהו זצ"ל, והוא השיב להם: אגיד לכם כיצד לפעול כך שהתוצרת תהיה עם כל ההכשרים וכל הבד"צים. הרב הורה להם להניח ניילון למטה, לשתול בתוך עציץ על-ידי נוכרי, וכך זה יהיה כשר לכל הדעות.

נציגי התושבים חזרו להסתדרות הציונית והודיעו שהם יפעלו רק לפי ההוראות של הרב. היה שם המדען הראשי של משרד החקלאות. הוא עשה תחשיב, בדק ואמר שהוא לא מאשר, כי מדובר בהשקעה גדולה מאוד עם רווח קטן. הוא הודיע שמדובר בהפסד, ועל כן לא יקום ולא יהיה.

חזרו נציגי התושבים לרב זצ"ל, הוא שמע מה אמר המדען הראשי ואמר: תעשו מה שאמרתי ותהיה לכם ברכה. אל תשמעו להם. תרוויחו הרבה. התושבים החליטו לעשות הצבעה, והוחלט פה אחד לפעול כעצתו של הרב זצ"ל. שתלו מלפפונים, עגבניות ועוד, אבל היה נראה כאילו אותו מדען צדק. השוק היה ירוד מאוד, המלפפונים קטנים והעגבניות קטנות, והעסק נראה לא משתלם. המדען הראשי סבר כנראה שאין שמחה כשמחה לאיד, כי הוא פנה אליהם במבט של ניצחון ואמר: הרי אמרתי לכם.

אלא שרבות מחשבות בלב איש, ועצת ה' היא תקום. באותה שנה פרצה אינתיפאדה קשה, ובתגובה מנעו כניסה של הייבוא מעזה. מחיר העגבניות והמלפפונים, שברגיל היה שלושה שקלים, קפץ ל-13 שקלים לקילו. הרווח גדל מאוד והמדען הראשי נעלם מהשטח...

תשובה כהלכה

פסוקי זמירה. לפי חוזה השכירות מול בעלי הבית שלנו אנחנו מחויבים לשמור על הגינה. השנה שמיטה, והורדים ממש חולים. האם מותר לרסס? האם מותר לגזום גם אם אין חשש לחייהם, אלא שייזקו אם לא יטופלו? מותר לרסס. אם יש חשש לחייהם, או אם יהיה נזק בלתי הפיך אם לא יטופלו, מותר לגזום.

ארץ זית זמן. עצרתי שמן מזיתי יגיתי בחודש תשרי בשנת שמיטה. האם מפרשים תרומות ומעשרות למרות שפירות הגינה הפקר בשמיטה? הזיתים הללו חנטו לפני השמיטה, לכן חייבים בהפרשת תרומות ומעשרות.

למעלה מ-30 נבואות מתגשמות לזכר ענינו. הספר מביא נתונים מופלאים מוגשים בטבלאות נתונים וגרפים שמראים את גודל הנס.

ספרו של הרב שמואל אליהו

נבואות מתגשמות בישראל

למי שיש חשש בלבג "ספר הנבואה הרב שמואל אליהו" hanevuah.co.il